

Rodzinna opieka zastępcza nad dzieckiem osieroconym

Opieka zastępcza nad dzieckiem w zdecydowanej większości odnosi się do zw. sierot społecznych, sieroty naturalne najczęściej znajdują wsparcie i opiekę w rodzinach spokrewnionych. Natomiast sieroctwo społeczne jest pochodną patologii społecznej. Liczba dzieci przebywających w opiece zastępczej w ciągu ostatnich lat znacznie wzrosła. Przed 10 laty w polskich domach dziecka przebywało 10 tys. Dzieci, obecnie 20 tys. i kilka tys. w rodzinach zastępczych.

W Łomży liczba dzieci w domu dziecka w ostatnim dziesięcioleciu systematycznie malała, dzięki intensywnej pracy na rzecz organizowania rodzinnej opieki zastępczej. Placówka opiekuńczo-wychowawcza liczyła 120 wychowanków, obecnie liczy 30 wychowanków. Jednocześnie zwiększyła się liczba dzieci społecznie osieroconych w rodzinach zastępczych. Obecnie w rodzinach zastępczych przebywa 61 dzieci z Łomży, w tym w rodzinach nie spokrewnionych 30 /w Łomży i na terenie sąsiednich powiatów/oraz w rodzinach spokrewnionych 31. Pobyt dzieci z Łomży we wszystkich formach opieki zastępczej jest finansowany z budżetu miasta Łomża.

Promowanie rodzinnej opieki zastępczej oraz przygotowywanie kandydatów na rodziny zastępcze jest zadaniem Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego. Współpraca sądów rodzinnych z OAO w Łomży pozwala umieszczać dzieci w rodzinnej opiece zastępczej w trybie zabezpieczenia tymczasowego. Takie postępowanie eliminuje nawet czasowy pobyt w placówce opiekuńczej. Tylko w sytuacjach gdy nie ma miejsca w rodzinie zastępczej, na krótki okres czasu dziecko trafia do placówki opiekuńczej, ale zarówno OAO i Sąd stara się takich rozwiązań nie stosować.

Polityka Państwa w zakresie opieki nad dzieckiem społecznie osieroconym zmierza w kierunku maksymalnego ograniczenia liczby dzieci w domach dziecka na rzecz rodzinnej opieki zastępczej. W Łomży reorganizację systemu opieki zastępczej nad dzieckiem społecznie osieroconym rozpoczęto w 1999r. Zadanie to powierzono Ośrodkowi Adopcyjno-Opiekuńczemu.

II Zadania Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego:

- diagnozowanie kandydatów na rodziców zastępczych/ adopcyjnych
- szkolenie kandydatów na rodziców zastępczych /adopcyjnych
- kwalifikowanie kandydatów na rodziców zastępczych /adopcyjnych
- prowadzenie miejskiego banku danych o dzieciach społecznie osieroconych
- propagowanie zastępczego środowiska rodzinnego dla dzieci społecznie osieroconych
- pozyskiwanie kandydatów na opiekunów zastępczych tj. rodziny adopcyjne i zastępcze,-diagnoza dzieci przebywających w rodzinach zastępczych
- regulowanie sytuacji prawnej dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo –wychowawczych
- praca socjalna z rodziną naturalną dzieci społecznie osieroconych
- opieka pedagogiczna nad rodzinami zastępczymi
- przygotowanie dokumentacji adopcyjnej sądom rodzinnym wg właściwości.
- opiniowanie okresów osobistej styczności w sprawach o przysposobienie.
- opieka nad matką i dzieckiem w przypadku tzw. zrzeczenia blankietowego.
- realizacja orzeczeń sądów rodzinnych dotyczących zabezpieczenia małoletnich w wieku niemowlęcym i przedszkolnym.
- opiniowanie na zlecenie sądów rodzinnych

- udział w rozprawach sądowych opiekuńczych
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej
- współpraca z pedagogami szkolnymi
- współpraca z kuratorami sądowymi

Rodziny zastępcze

Od 1999 roku w mieście Łomży funkcjonuje system zastępczej opieki rodzinnej. Dzieci małe w wieku niemowlęcym, przedszkolnym i wczesnoszkolnym umieszczane są w rodzinach zastępczych z pominięciem placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Propagowanie zastępczej opieki rodzinnej dla dzieci społecznie osieroconych Ośrodek realizuje poprzez publikowanie w mediach informacji o rodzinach zastępczych i działalności Ośrodka Adopcyjnego w Łomży oraz na stronie ww.adopcja.lomza.pl

Rodziny zastępcze niespokrewnione, które otrzymują pomoc finansową na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci, nie wyrażały woli opieki nad dziećmi starszymi. Obecnie przebywa w rodzinach zastępczych będących pod opieką Ośrodka 94 dzieci w tym 46 z Łomży. Ponadto rodziny zastępcze spokrewnione w mieście Łomża / 22 rodziny/ zapewniają opiekę dla 31 dzieci. Rodzinami spokrewnionymi opiekuje się MOPS.

Od lipca 2002 roku funkcjonuje w mieście Łomża rodzina zastępcza pełniąca funkcję Rodzinnego Pogotowia Opiekuńczego. Pogotowie rodzinne zabezpiecza opiekę dzieciom do lat 10 nie dłużej jak przez okres jednego roku. Od 2002 roku opiekę w rodzinnym Pogotowiu u Marzeny i Andrzeja małż. Pogroszewskich zam. Łomża ul. Puławskiego 15 **znalazło czasową opiekę 17 dzieci w różnym wieku. Dzieci są tam zabezpieczane przez sąd rodziny, ale też przywożone z interwencji policji. Opiekę pedagogiczną nad Pogotowiem rodzinnym sprawuje OAO.**

Rodzina zastępcza przed przyjęciem dziecka jest szkolona programem PRIDE, zaakceptowanym przez MIPS, ponadto prowadzona jest diagnoza psychologiczno-pedagogiczna. Na podstawie szkolenia, w/w diagnozy oraz dostarczonych przez kandydatów dokumentów / o stanie zdrowia, dochodach, zapytania o karalność/ OAO wydaje zaświadczenie kwalifikacyjne. Zgodnie z ustawą o Pomocy Społecznej wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych kandydatom na rodziny zastępcze i adopcyjne są wyłącznie kompetencją Ośrodków Adopcyjno-Opiekuńczych.

Kwalifikacja kandydatów na rodziny zastępcze, to odpowiedzialne zadanie. Błąd w ocenie kandydatów na opiekunów zastępczych, to ryzyko niewłaściwej opieki nad dziećmi i kolejnego rozczarowania światem dorosłych.

OAO nadal doskonali proces oceny i diagnozowania kandydatów na rodziny zastępcze/ i adopcyjne/ ,zdając sobie sprawę, że ocena osobowości i uczciwości drugiego człowieka jest rzeczą bardzo trudną zwłaszcza, że motywacja decyzji u kandydatów na rodziny zastępcze może mieć również uzasadnienie natury finansowej.

Warunki przewidziane w ustawie o pomocy społecznej do funkcjonowania zawodowych rodzin zastępczych pozwalają na funkcjonowanie rodzin zawodowych wielodzietnych, daje możliwości zabezpieczania opieki również dzieciom starszym, które nie wykazują przejawów demoralizacji.

Pozwoli to na sukcesywne zmniejszanie liczby wychowanków w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Łomży.

Ośrodek systematycznie pracuje z rodzinami zastępczymi , szkoli ,wspiera i pomaga w rozwiązywaniu problemów formalnych i prawnych wynikających z opieki nad dzieckiem ,integruje rodziny zastępcze. Grupa rodzin zastępczych z Łomży współpracuje ze sobą .Rodziny wspierają się wzajemnie ,organizują wspólne spotkania.

Przy OAO w Łomży powołano Stowarzyszenie Edukacyjno-Pomocowe „Empatia” ,które wspiera działania OAO w zakresie integracji rodzin zastępczych. Pozyskiwane z odpisów podatku 1% środki finansowe są przeznaczone na organizowanie tych przedsięwzięć.

W roku 2008 zorganizowano:.

-Piknik dla rodzin zastępczych dzieci w Szostakach.

-spotkanie wigilijne rodzin zastępczych z dziećmi w dniu 20 grudnia 2008r na140 osób ,Sw. Mikołaj „dostarczył” 100 paczek dla dzieci .

LICZBA DZIECI UMIESZCZONYCH W RODZINACH ZASTĘPCZYCH PRZEZ OAO W ŁOMŻY

ROK	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	razem
Liczba dzieci umieszczonych w rodz. Zastępc. w danym roku	26	30	32	43	36	43	32	36	43	58	379
Liczba Szkolonych rodzin Programem „PRIDE”	----	9	9	4	26	24	11	18	14	19	134
Liczba rodzin Kandydatów na rodziny zastępcze/ Rodziny adopcyjne	10	11	17	14	46	51	33	39	36	44	301
Adoptowanych Dzieci z rodzin zastępczych	11	13	21	16	23	23	25	18	20	28	198

Koszty zastępczej opieki rodzinnej :

Wynagrodzenie zawodowej nie spokrewnionej z dzieckiem wielodzietnej rodziny zastępczej zgodnie z § 12 rozporządzenia w sprawie rodzin zastępczych wynosi **od 95 % do 160 %** kwoty podstawy tj. **1.647 zł.**

- 95 % podstawy tj. 1.564,65 zł. (brutto)
- 160 % podstawy tj. **2.635 zł.** (brutto)

Kwota najniższa jest przewidziana jeśli rodzina sprawują opiekę nad jednym dzieckiem lub oczekuje na dziecko. W rodzinie wielodzietnej może przebywać troje dzieci. Wówczas przewiduje się wynagrodzenie w wysokości 160% podstawy.

Roczny koszt : Rodzinne pogotowie opiekuńcze: dzieci w wieku do lat 10 są umieszczane w drodze interwencji. Przebywają do jednego roku ,później wracają do rodziny naturalnej lub są umieszczane w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej ,zależnie od sytuacji prawnej.

Wynagrodzenie roczne : 31 620zł
4 dzieci do lat 7 -47433,6zł
Razem 79.053zł

Roczny koszt 1 rodziny zastępczej wielodzietnej w zależności od wieku dzieci:

- wynagrodzenie – **31.620 zł.**
- pomoc finansowa na częściowe pokrycie kosztów dla 3 dzieci do lat 7 – **35.575,20**
razem: 67.195,20 zł

- wynagrodzenia -31.620zł
- 1 dziecko pow. 7 lat =7905,6 zł
- pomoc dla 3 dzieci pow. 7 lat – **23.716,80 zł.**
razem : 55.336,8zł

W mieście Łomża są trzy rodziny, które mają warunki mieszkaniowe oraz posiadają predyspozycje osobowościowe do opieki i wychowania dzieci starszych oraz wyraziły zgodę na pracę jako rodzina zastępcza zawodowa wielodzietna .

Forma zatrudnienia - umowa zlecenie aktualizowana corocznie.

Dotychczasowe efekty pracy OAO w Łomży w zakresie budowania systemu zastępczej opieki rodzinnej przynoszą pozytywne efekty dzięki profesjonalnej i partnerskiej współpracy z sądami rodzinnymi. Systematyczna współpraca wydziałów rodzinnych z Ośrodkiem Adopcyjnym w Łomży powoduje ,że ostateczne orzeczenie co do formy opieki sąd orzeka po konsultacji z Ośrodkiem. Pozwala to na wskazanie sądowi formy opieki wg posiadanych i najlepszych dla małoletniego możliwości. Angażuje to OAO w Łomży do udziału w rozprawach opiekuńczych już na etapie postępowania przygotowawczego lub zabezpieczenia dziecka w trybie zarządzenia tymczasowego , ale przynosi wymierne efekty społeczne.

Pobyt dzieci w opiece zastępczej jest pobytem tymczasowym ,dlatego po umieszczeniu dzieci wymagana jest intensywna praca socjalna z rodziną naturalną . Z dotychczasowych doświadczeń wynika ,że rodziny po krótkim czasie okazywania niezadowolenia z powodu zabrania ,przyjmują w zdecydowanej większości

wygodną rolą „rodzica odwiedzającego”. Wolą kiedy dziecko jest w domu dziecka ,bo tam zawsze można wejść i łatwiej urlopować do domu. Rola bycia niedzielnym rodzicem ,kiedy całość kosztów utrzymania przejmuje społeczeństwo jest bardzo sprzyjająca. Rodzice naturalni starszych dzieci nie starają się odzyskać ,gdyż liczą na kilka tysięcy wyprawki ,które dziecko dostaje na usamodzielnienie.

OAO w Łomży monitoruje los dzieci umieszczonych w opiece zastępczej . Jeżeli rodzice naturalni nie wykazują zainteresowania losem swoich dzieci i tymczasowy pobyt w opiece zastępczej się przedłuża Ośrodek wnioskuje do sądów rodzinny o pozbawienie władzy rodzicielskiej ,aby dziecko mogło mieć rodziców adopcyjnych. Skuteczność OAO w tym zakresie jest bardzo duża, prawie 100% dzieci ,których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej trafia do adopcji.

Współpraca z sąsiednimi powiatami dla których OAO szkoli i przygotowuje rodziny zastępcze nie spokrewnione pozwala na umieszczanie dzieci wg. potrzeb w mieście Łomża i sąsiednich powiatach.

O umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej orzeka sąd rodzinny ,o wskazanie nie spokrewnionej rodziny zastępczej zwraca się z prośbą do OAO. Wszystkie wnioski Ośrodka w sprawach opieki zastępczej są przez sądy rodzinne orzekane pozytywnie.

Bardzo ważny jest też dobór rodziny do dziecka uwzględniający wiek rodziny ,warunki mieszkaniowe ,poziom intelektualny, odporność psychiczną. Nie każda rodzina podoła z problemami wynikającymi z opieki nad dzieckiem opóźnionym intelektualnie ,zaniedbanym środowiskowo, nie każda też potrafi prawidłowo współpracować np. z psychicznie chorą matką dziecka .Rodziny zastępcze potrzebują stałego wsparcia i współpracy z naszym Ośrodkiem . Konsultują sytuacje zdrowotne dziecka i rodzinne. Pedagodzy OAO systematycznie odwiedzają rodziny zastępcze ,kontaktują się z pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi.

Rodzinna opieka zastępcza jest ekonomicznie najbardziej uzasadnioną formą opieki nad dzieckiem społecznie osieroconym. Koszty na opiekę instytucjonalną i rodzinne formy opieki zastępczej obrazuje załączone zestawienie.

**RODZINNA FROMA OPIEKI NAD DZIECKIEM
OSIEROCONYM
/ ASPEKT EKONOMICZNY/**

Miesięczne koszty utrzymania jednego dziecka	Koszt w 2008r
Zespół placówek opiekuńczo-wychowawczych w Łomży	~ 3800 zł
Rodzina zastępcza	972,60 zł / średnio/
Rodzina adopcyjna	0 zł

W 2008 roku Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Łomży umieścił:

- w rodzinach adopcyjnych - 28dzieci -w rodzinach zastępczych - 58 dzieci

Wszystkie dzieci w rodzinach zastępczych umieszczono bezpośrednio z rodzin naturalnych /patologicznych/.

Regulowanie sytuacji prawnej dzieciom w opiece zastępczej.

Ośrodek analizuje sytuację prawną dzieci .Obserwuje kontakty z rodzinami naturalnymi. Jeżeli istnieją przesłanki do pozbawienia władzy rodzicielskiej wnioskuje do sądu rodzinnego o wszczęcie z urzędu postępowania w przedmiocie pozbawienia władzy rodzicielskiej.

Po zakończeniu postępowania o pozbawienie władzy rodzicielskiej ,Sąd rodzinny poleca OAO wskazać kandydata na opiekuna prawnego. Najczęściej opiekunem prawnym ustanawiany jest pracownik OAO. Opiekun prawny reprezentuje małoletniego w sprawie o przysposobienie /adopcja/.

W 2008r. OAO wnioskował o wszczęcie 17 spraw o pozbawienie władzy rodzicielskiej ,tych rodziców ,którzy przestali się interesować ich losem ,a obowiązek wychowania swoich dzieci scedowali na podatników .

Procedura adopcyjna

Dzieciom społecznie osieroconym ,których rodzice mocą postanowienia sądu rodzinnego zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej OAO poszukuje rodzin adopcyjnych.Z każdym rokiem do OAO w Łomży zgłasza się coraz więcej rodzin zainteresowanych adopcją /tabela: Diagnoza rodzin i adopcje/.

Nie ma rejonizacji w zakresie pracy adopcyjnej .Przyjmujemy rodziny mieszkające w odległości umożliwiającej diagnozę rodziny : dwa wywiady społeczne w miejscu zamieszkania ,badania psychologiczne w OAO /trzy wizyty/ oraz szkolenie rodzin - 10 sesji trzygodzinnych.

Rodziny szkolne są programem dla rodzin zastępczych i adopcyjnych PRIDE, zatwierdzonym przez MPiPS.

Wyniki badań psycho- społecznych omawiane są przez komisję kwalifikacyjną OAO i wydawane jest zaświadczenie kwalifikacyjne określające wiek dziecka jakie dana rodzina może adoptować.

Bardzo ważna jest w adopcji współpraca z innymi Ośrodkami Adopcyjnymi. Nie może być adoptowane dziecko kilkuletnie w miejscu zamieszkania rodziny naturalnej. Żadna rodzina adopcyjna nie wyraziłaby na to zgody i nie służyłoby to idei adopcji.Poprzez adopcję dziecko traci więzi ze swoją rodziną naturalną, a nawiązuje z nową rodziną adopcyjną. Ma też prawo dziedziczenia po rodzicach adopcyjnych i w pełni funkcjonuje na prawach dziecka naturalnego.

Adopcja najlepiej zabezpiecza interesy dziecka w sytuacji ,gdy dziecko nie może liczyć na pomoc rodziny naturalnej.

OAO w Łomży znajduje rodziny adopcyjne dla dzieci od kilku tygodni życia do 12 roku życia.

Adopcje dużych dzieci są bardzo trudne dla rodziny dziecka i OAO ,ale dają najwięcej satysfakcji ,gdyż ratuje się dziecko ,które było na pograniczu demoralizacji ,po trudnych traumatycznych przeżyciach w swojej naturalnej rodzinie.

Procedura adopcji zagranicznej.

Dzieci dla których nie można znaleźć rodziny adopcyjnej w kraju ,tj. duże i chore najczęściej są adoptowane za granicę. .Adopcje zagraniczne odbywają się zgodnie z Konwencją Haską ,którą Polska ratyfikowała w 1995r.

Dzieci dla których OAO w Łomży nie ma rodziny są zgłaszane /karty zgłoszenia dziecka/ do Wojewódzkiego Banku Danych o dzieciach w Białymstoku.

Po miesięcznym poszukiwaniu rodziny adopcyjnej w województwie ,WBD wysłała karty zgłoszenia dzieci do Centralnego Banku Danych o Dzieciach ,który jest prowadzony przez Publiczny Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Warszawie . Po okresie poszukiwania ,CBD kwalifikuje dziecko do adopcji zagranicznej .Trzy Ośrodki Adopcyjne w Kraju mają uprawnienia do prowadzenia współpracy z licencjonowanymi organizacjami zagranicznymi.

Z Ośrodka z Warszawy otrzymujemy propozycję rodziny zagranicznej dla naszego dziecka.Zgodę na dalsze prowadzenie procedury w adopcji zagranicznej po zaopiniowaniu kontaktu z dzieckiem wydaje Ministerstwo Polityki Społecznej. Po złożeniu kompletu dokumentów we właściwym sądzie adopcje orzeka Sąd Rodzinny wg właściwości tj. miejsca zamieszkania opiekuna prawnego przysposobianego dziecka .

Procedury adopcyjne reguluje Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy, oraz Ustawa o Pomocy społecznej.

Procedury adopcyjne mogą prowadzić tylko i wyłącznie ośrodki adopcyjne.

Sprawy adopcyjne 2008r.

1. Liczba rodzin, które adoptowały dzieci w 2008r – 19 , w tym rodziny z Polski - 10, zagranica - 9
2. Liczba dzieci adoptowanych – 29 w tym kraj – 17, zagranica - 12

	Kraj	Zagranica	W i e k						Ogółem				
			0-1		1-3		3-7			□ 7			
			Dz	CH	K	Z	K	Z		K	Z	K	Z
Ze Szpitali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Z Domu Dziecka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-1	1
Adopcja wewnątrz rodzinna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Z rodzin zastępc. zaw	9	8	7	5	-4	3	8	2	2	9	2	9	28
RAZEM:	17		12		4	0	3	0	8	2	2	10	29

3. Liczba rodzin, które adoptowały rodzeństwa:
a/ dwojga dzieci - 4

- b/ trojga dzieci - 2
- 4. Rodziny adopcyjne zakwalifikowane przez OAO w 2008r - 10.
- 5. Rodziny, które adoptowały w 2008r. w OAO - 19
 - w tym rodziny skierowane z innych ośrodków -9
- 6. Sytuacja prawna adoptowanych dzieci:
 - a/ pozbawienie władzy rodzicielskiej - 25
 - b/ pozbawienie władzy samotnej matki -0
 - c/. Zrzeczenie blankietowe - 4
- 7. Adopcje zagraniczne / liczna dzieci /
 - Kraj: Włochy -12 dzieci,

Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Łomży od 1992r umieścił w rodzinach adopcyjnych 384 dzieci .

Większość oddanych do adopcji dzieci pochodzi z Łomży . Sąd Rodzinny w Łomży ma najwięcej spraw opiekuńczych i najczęściej zwraca się do OAO z prośbą o wskazanie rodziny zastępczej dla dzieci. Również w szpitalu w Łomży jest najwięcej przypadków pozostawiania dzieci po urodzeniu. Wprowadzony zasilek za urodzenia dziecka tzw. „ becikowe” znacznie ograniczyło to zjawisko , często ze szkodą dla dzieci ,które są zabierane przez matki zdemoralizowane, nadużywające alkoholu co często zagraża zdrowiu dziecka/ karmią niemowlęta po spożyciu alkoholu/.

Praca z rodziną naturalną.

Ośrodek prowadzi pracę socjalną z 30 rodzinami z Łomży ,których dzieci przebywają w rodzinnej opiece zastępczej. Systematycznie przeprowadzane wywiady w środowisku oraz stały kontakt z rodzinami zastępczymi ,pozwala ocenić czy rodzice naturalni przejawiają zainteresowanie swoim dzieckiem ,czy je odwiedzają, czy starają się je odzyskać?

W zdecydowanej większości rodziny naturalne ,patologiczne ,po kilku miesiącach od zabrania dziecka do rodziny zastępczej ,przestają je odwiedzać lub czynią to sporadycznie ,okazjonalnie.

Ośrodek udziela porad prawnych/ prawo rodzinne/ i pedagogicznych wszystkim rodzinom, które zgłaszają się do OAO z prośbą o pomoc.

W ramach wolontariatu dwa razy w tygodniu w OAO pracuje sędzia w stanie spoczynku , służy pomocą prawną w trudniejszych procedurach sądowych, jest członkiem komisji kwalifikacyjnejj oraz i udziela porad prawnych klientom .

III. Problemy i potrzeby OAO

Trudności w pracy ,to najczęściej agresja i odgrażanie się rodzin patologicznych za to ,że dziecko zostało umieszczone w rodzinie zastępczej.

Od stycznia 2008r Ośrodek mieści się w nowym lokalu przy ul. M. Skłodowskiej Curie 5 w budynku Zespołu Szkół Gimnazjalnych i Drzewnych . Przestronne i ładne pomieszczenia biurowe są też dobrą wizytówką Ośrodka.

